

Artur Michalak

ppłk dr inż., Zakład Działañ Wojsk Łądowych i Obrony Terytorialnej, Akademia Sztuki Wojennej

Cele, zadania, struktura i funkcje wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku

Wprowadzenie

Po powzięciu decyzji (2016 rok) o utworzeniu w Polsce nowego Rodzaju Sił Zbrojnych – Wojsk Obrony Terytorialnej – w naszym kraju rozgorzała dyskusja o zasadności ich powołania i istnienia. Artykuł w swojej istocie, ma w sposób obiektywny odnieść się do celi, zadañ, struktury i funkcji wojsk obrony terytorialnej, przedstawiając ogólne spojrzenie na istotę ich funkcjonowania, a także potrzeby i wymagania im stawiane. Mimo że poniższe rozważania dotyczą sytuacji w Polsce, to nie odnoszą się bezpośrednio w swojej treści do powołanych do życia Wojsk Obrony Terytorialnej, a ogólnie do funkcji obrony terytorialnej w XXI wieku.

Wojska „obrony terytorialnej” nie są w historii wojskowości wymysłem nowym. W czasie kształtowania się państwa polskiego władcy (np. Mieszko I, Bolesław Chrobry) posiadali drużynę książęcą, służącą do zapewnienia porządku wewnętrznego, walki poza granicami kraju i czynnej walki z najeźdźcą. Natomiast pozostała ludność zobowiązana była do obrony *zamieszkałego terytorium* w oparciu o istniejący *lokalny system obronny*. Późniejszy, ukształtowany system administracyjny (województwa), spełniał także funkcję obrony terytorialnej na zagrożonych kierunkach (pospolite ruszenie województw). W okresie międzywojennym i powojennym opracowano oraz wcielono w życie liczne koncepcje funkcjonowania wojsk o charakterze obrony terytorialnej, których zasadniczym celem było wzmocnienie funkcji obronnej państwa. Po zmarginalizowaniu ich roli w Polsce, na początku XXI wieku, od roku 2016 jesteśmy świadkami ich „odtworzenia”, a w zasadzie tworzenia od podstaw.

Spośród wszystkich Rodzajów Sił Zbrojnych (RSZ) – Wojska Obrony Terytorialnej – swoją nazwą najbardziej oddają swój charakter i przeznaczenie. Bez względu na to

czy w różnych krajach stanowią odrębny rodzaj sił zbrojnych, czy też rodzaj wojsk, związane są z obroną terytorium własnego państwa. Nie są więc wojskami przeznaczonymi do pokonania przeciwnika w wymiarze ofensywnym (zaczepnym), aczkolwiek swoimi działaniami i posiadami zdolnościami w sposób wielce wymierny mogą przyczynić się do sukcesu działań wojsk operacyjnych. W krajach o stosunkowo długich tradycjach posiadania wojsk terytorialnych, stanowią one ważne ogniwo systemu obronnego państwa, liczebnością będąc zbliżone do wojsk operacyjnych. Ich przeznaczenie, a tym samym stawiane im cele i zadania zależą od konkretnych potrzeb obronnych danego państwa, związanych z możliwymi do wystąpienia zagrożeniami. W wypadku wojny ich działanie może być ograniczone do terytorium własnego kraju (Polska), ale także mogą być użyte poza jego granicami (Stany Zjednoczone, Rosja). Uwarunkowania polityczne, przebieg konfliktów, powstanie nowych zagrożeń w dwóch pierwszych dekadach XXI wieku ukształtowało w pewien sposób „środowisko” funkcjonowania wojsk, w tym wojsk obrony terytorialnej.

Współczesne zagrożenia i uwarunkowania państwa, a celowość tworzenia formacji obrony terytorialnej

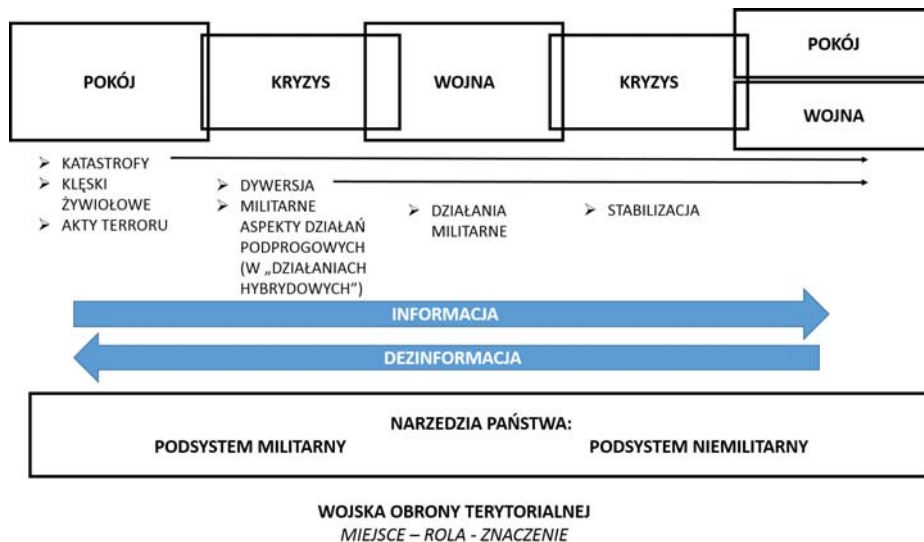
Rozpatrując współczesne cele, zadania, strukturę i funkcje wojsk obrony terytorialnej, należy pamiętać, że nie jest to formacja utworzona „sama dla siebie”, lecz stanowi istotny element systemu obronnego państwa. Tym samym potrzeby systemu obronnego państwa, stanowią o celu (celach) funkcjonowania tych wojsk. Jeżeli zapewnienie bezpieczeństwa obywateli jest zasadniczą domeną działania organizacji państwowej, to utrzymywanie wojsk obrony terytorialnej (utworzenie w Polsce) wynika z potrzeb zapewnienia bezpieczeństwa militarnego (obronnego) kraju. Stąd zasadniczym celem wojsk obrony terytorialnej jest wzmocnienie potencjału obronnego państwa w sferze funkcjonowania sił zbrojnych. Przy czym możliwości te, w pierwszej kolejności, niezbędne są do odstraszenia potencjalnego przeciwnika, a w drugiej do podjęcia z nim walki w wypadku agresji.

Współcześnie jesteśmy świadkami odradzającego się wyścigu zbrojeń wśród największych potęg gospodarczych świata (Stany Zjednoczone, Rosja, Chiny), a także wśród krajów aspirujących do roli potęg regionalnych (Indie, Pakistan, Iran, Turcja). Pociąga to za sobą wzrost antagonizmów i powstanie szeregu regionów konfliktogennych w różnych częściach świata, w tym w Europie. W konsekwencji tej „rywalizacji” zawęży się poczucie bezpieczeństwa, a zwiększa odczuwalne zagrożenie. Tym samym można stwierdzić, że rozwój sił zbrojnych (w tym wojsk obrony terytorialnej) związany jest z chęcią zwiększenia potencjału obronnego, jako odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia.

XXI wiek kreuje nowe postacie zagrożeń. Wynikają one z powstania nieznanych wcześniej narzędzi i sposobów walki, a także ze swoistej „globalizacji” konfliktów zbrojnych. Obok szerokiego problemu walki z terroryzmem pojawiły się zagrożenia tzw. wojny hybrydowej, której aspekt militarny może stosunkowo szybko pojawić się w granicach państwa. Wystąpienie poszczególnych zagrożeń militarnych i ich symptomów coraz trudniej przypisać do poszczególnych stanów funkcjonowania państwa

(pokój, kryzys, wojna). Stąd, poprzez analizę pojawiających się zagrożeń oraz przebiegu konfliktów zbrojnych, dąży się do udoskonalenia posiadanych oraz stworzenia nowych instrumentów do ich przeciwdziałania. Dodatkowo, wojsku w dalszym ciągu przypisanych jest szereg zadań związanych z niesieniem pomocy społeczeństwu na wypadek wystąpienia szeregu zagrożeń niemilitarnych (zwalczenie skutków klęsk żywiołowych i katastrof).

Ryc. 1. Stany funkcjonowania państwa, a wybrane aspekty zagrożeń bezpieczeństwa

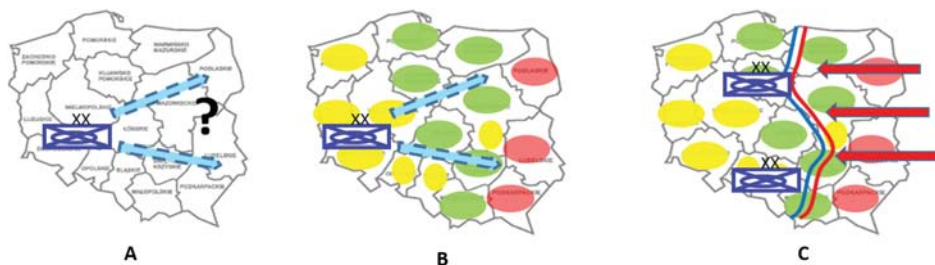
Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę współczesną dynamikę rozwoju zagrożeń, utrzymywanie stosunkowo nielicznych, ale coraz bardziej drogiej wojsk operacyjnych (nowoczesne systemy uzbrojenia, ochrony, kierowania ogniem), uwidacznia się cel utrzymywania (tworzenia wojsk obrony terytorialnej). Do jego zasadniczych aspektów należy uzupełnienie podsystemu militarnego państwa w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa, poprzez dodanie (uzupełnienie) nowych zdolności sił zbrojnych. Kolejnym, nie mniej istotnym aspektem jest zwiększenie możliwości i efektywności działania sił zbrojnych poprzez dodanie „elementu” łączącego, w swojej istocie, części składowe podsystemu militarnego i niemilitarnego, zwłaszcza na najbardziej efektywnym poziomie lokalnym. Koncepcje tworzenia wojsk obrony terytorialnej są bezpośrednio powiązane z istniejącym podziałem administracyjnym krajów. Stąd uzyskuje się „wojska” obecne praktycznie stale na całym terytorium państwa (por. ryc. 2).

Dzięki takiemu rozwiązaniu, dotychczas „samodzielne”, działanie, manewrowanie wojsk operacyjnych w obszarze własnego kraju (ryc. 2-A) zostaje wsparte nowym „czynnikiem” militarnym, który uzupełnia (nie zastępuje!) dotychczasowe działania na rzecz wojsk operacyjnych z układu pozamilitarnego (np. policja). Wojska operacyjne przegrupowujące się do nowych rejonów działania (ryc. 2-B), uzyskują nowe narzędzie zbierania informacji o rejonie, przeciwniku, a także niezbędną i możliwą do

realizacji pomocy od wojsk obrony terytorialnej. W przypadku wystąpienia działań wojennych (ryc. 2-C), potencjał obronny państwa jest „wzbogacony” o istnienie sił, które występować *zawsze*¹ będą w obszarze zajętym przez przeciwnika, obszarze działań bezpośrednich wojsk operacyjnych i w obszarze tylnym tych wojsk oraz państwa.

Ryc. 2. Działania wojsk operacyjnych

Źródło: opracowanie własne, zawarte w: A. Michalak, *Wojska Lądowe i Wojska Obrony Terytorialnej we wspólnym środowisku działań – wyzwania i perspektywy*, Konferencja naukowa: „Działania Wojsk Lądowych i Wojsk Obrony Terytorialnej w świetle współczesnych wyzwań i zagrożeń”, ASzWoj, 19.12.2016.

Kolejnym celem „tworzenia” wojsk obrony terytorialnej jest realne zwiększenie możliwości obronnych (i reagowania kryzysowego) państwa, bez znaczącego podnoszenia kosztów przeznaczanych na obronność. Jest to czynnik najbardziej uwidaczniający się w krajach rozwijających się, gdzie możliwości zwiększenia nakładów finansowych na armie są ograniczone z przyczyn ekonomicznych. Stąd dąży się w tych krajach do powstania formacji „lekkich”, zdolnych do podejmowania działań o charakterze obronno-ochronnym. Brak „ciężkiego” wyposażenia (np. czołgi, bojowe wozy piechoty, transportery opancerzone), niweluje się wykorzystaniem właściwości terenu w walce, a także podejmowaniem działań odmiennych od przypisywanych dla sił ciężkich. Należy przy tym pamiętać, że wojska obrony terytorialnej współcześnie winny być wyposażone w nowoczesny „sprzęt lekki”, aniżeli – wycofywany z wojsk operacyjnych – zbędny, przestarzały sprzęt ciężki. Nieprzestrzeganie tego warunku spowodowałoby roztrwonienie ich potencjału, chociażby przez konieczność stosowania tej samej taktyki działania, co wojska ciężkie (operacyjne), w oparciu o sprzęt starszej generacji, łatwo podatny na rozpoznanie i zniszczenie przez przeciwnika oraz obsługiwany przez gorzej wyszkolone załogi (obsługi). W tym wypadku tworzenie nowego Rodzaju Sił Zbrojnych (Wojska Obrony Terytorialnej), działającego na takim samym sprzęcie, co Wojska Lądowe, jest nieefektywne i pozbawione sensu, z punktu widzenia potrzeb państwa i sił zbrojnych.

Nie bez znaczenia dla celowości tworzenia i funkcjonowania wojsk obrony terytorialnej pozostaje aspekt demograficzny i społeczny. Większość krajów europejskich, w tym Polska, poprzez integrację w sferze obronności (Sojusz Północnoatlantycki, Unia Europejska) na pierwszy plan, przed indywidualną, wysuwa obronę kolektywną.

¹ „Zawsze” – donosi się do polskiej koncepcji funkcjonowania WOT, gdzie siły te nie wycofują się z zajmowanego przez przeciwnika obszaru.

Spowodowało to realne ilościowo-jakościowe zmniejszenie armii, odejście od powszechnej służby wojskowej na rzecz zawodowej itp. Zmniejszeniu uległ także utrzymywany poziom rezerw osobowych (np. Polska). Rozwój i funkcjonowanie wojsk obrony terytorialnej ma w pewien sposób wpływać na utrzymanie więzów między siłami zbrojnymi, a społeczeństwem. Dzięki przypisaniu obrony terytorialnej do danego, określonego obszaru łatwiej jest kształtować postawy patriotyczne w społeczeństwie, a tym samym zwiększać podstawy obronne państwa. Zwiększeniu ulegają także zasoby obywateli przeszkolonych wojskowo.

Przyjęta struktura wojsk obrony terytorialnej musi stanowić o jej istocie- terytorialności. Dla powiązania sił terytorialnych z podziałem administracyjnym kraju, przyjęto formowanie stosunkowo niewielkich, w porównaniu z wojskami operacyjnymi, jednostek organizacyjnych. Najczęściej siły te zorganizowane są w pododdziały i oddziały, często o dużej samodzielności w prowadzeniu działań. Od wielkości kraju i poczucia zagrożeń zależy czy siły te będą równomiernie rozmieszczone względem podziału administracyjnego kraju, czy też stanowić będą określony zasób sił i środków na zagrożonych kierunkach. W tym względzie możemy mówić o dwojakim systemie umiejscawiania wojsk obrony terytorialnej i przyjmowanych przez nie struktur. W pierwszym przypadku podstawę stanowi podział administracyjny kraju, w stosunku do którego „przydziela” się, w zasadzie równomiernie, jednostki obrony terytorialnej. W drugim przypadku, podstawę stanowi jednostka organizacyjna wojsk obrony terytorialnej (np. brygada), której „przypisuje” się określony – niejednolity w skali państwa – zasób terytorialny.

Sama przyjmowana organizacyjna struktura tych wojsk zależy przede wszystkim od im zadań stawianych. Istotne jest, by w pierwszej kolejności określać cele i zadania, a następnie przyjmować struktury organizacyjne, najadekwatniejsze do ich wykonania. W krajach, w których dla wojsk obrony terytorialnej położony jest duży nacisk na prowadzenie działań w obszarze zajęтым przez przeciwnika, istotne jest przyjmowanie podstawowych modułów bojowych, jako niewielkich pododdziałów (np. pluton). W przypadku, gdy nacisk skoncentrowany jest na wspieranie działań wojsk operacyjnych lub prowadzenie walki na określonych, samodzielnych kierunkach – preferowane jest wykorzystanie większych pododdziałów (np. batalion) lub działanie w strukturze brygadowej. W każdym przypadku determinantem przyjętej struktury, a także wyposażenia, powinno być umiejscowienie miejsc rozwinięcia do działania względem przeciwnika oraz same środowisko działania (teren).

Funkcjonalność i funkcje Wojsk Obrony Terytorialnej

W związku z tym, że istotą funkcjonowania wojsk obrony terytorialnej jest ich „przypisane” do danego obszaru kraju, to zadania tych wojsk zawsze odnosi się będą do dwóch aspektów funkcjonalnych:

- a) wsparcia wojsk operacyjnych („obrona”);
- b) wsparcia lokalnych społeczności („ochrona”).

W każdym z tych aspektów zadania można podzielić na realizowane w czasie pokoju, kryzysu i wojny, a szczegółowo rozpatrywane mogą być względem możliwych do wystąpienia zagrożeń.

W czasie pokoju, w zakres realizowanych zadań przez wojska obrony terytorialnej, wchodzi przede wszystkim te związane z udzielaniem pomocy ludności cywilnej. Powiązane są one z trzema podstawowymi, możliwymi do wystąpienia zagrożeniami. W sferze pozamilitarnej będą to klęski żywiołowe i katastrofy, pomiędzy sferą pozamilitarną i militarną wystąpienie aktów terroru, zaś w sferze militarnej pojawienie się aspektów działań podprogowych potencjalnego przeciwnika, jako wstęp (przejście) do stanu kryzysu.

Powszechność występowania wojsk „terytorialnych”, nawet w sytuacji, gdy żołnierze pełnią służbę (szkołą się) rotacyjnie lub okresowo powoduje, że otrzymuje się szybkie „narzędzie” reakcji. W tym względzie do realizowanych zadań zaliczyć można te związane z:

- świadczeniem pomocy ludności cywilnej (np. ewakuacja, ochrona mienia);
- świadczeniem pomocy elementom układu pozamilitarnego (UPM) i władzom samorządowym (np. wzmocnienie systemu dozoru, monitoring zagrożeń);
- udziałem w akcjach poszukiwawczych i ratowniczych;
- usuwaniem skutków wszelkiego typu zdarzeń i katastrof;
- wzmocnieniem sił układu pozamilitarnego (np. policja, staż graniczna) w zakresie realizowanych przez nie zadań, gdy ich posiadany potencjał jest niewystarczający;
- ochroną instytucji, izolacji miejsc, obszarów, zbieraniem informacji (np. akty terroru, dywersji).

Jest przy tym istotne, by w czasie pokoju, wojska obrony terytorialnej nie zastępowały, lecz uzupełniały (wspomagały) istniejący pozamilitarny system „reagowania”.

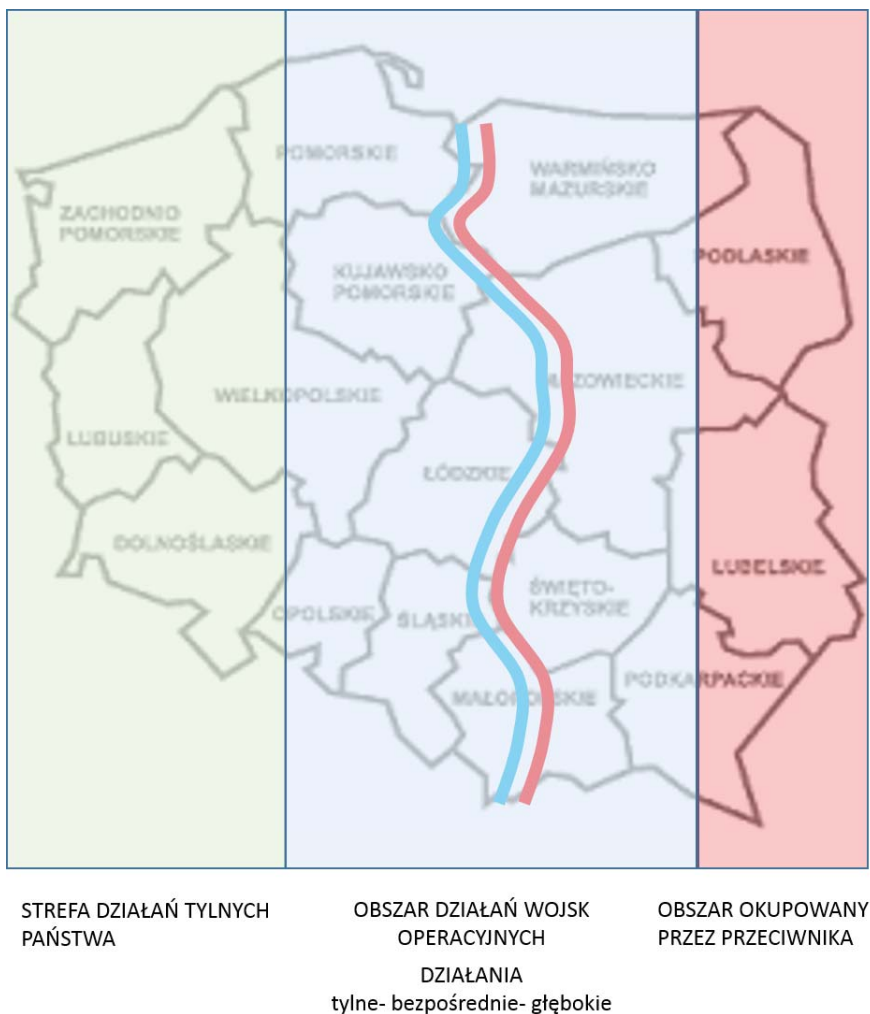
Podczas kryzysu zadania realizowane w czasie pokoju mogą zostać rozszerzone o kolejne, związane ze wsparciem działań wojsk operacyjnych i zwalczaniem militarnych aspektów zagrożeń państwa (całości lub części jego terytorium). Zasadniczo zaliczyć do nich można:

- zwalczanie źródeł zagrożeń militarnych (np. działania przeciwdywersyjne);
- ochrona ludności, zasobów centralnych i lokalnych w rejonach zagrożonych aktami dywersji oraz sabotażu;
- zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk operacyjnych, ich manewru, zajmowanych rejonów ześrodkowania i obszarów podejmowanych przez nie działań;
- wsparcie odbudowy administracji państwowej (wyzwolone obszary).

Działania w czasie kryzysu można podzielić na dwa etapy (sytuacje) związane z czasem występowania kryzysu. Pierwszy – kryzys po „czasie pokoju”, drugi – kryzys po „czasie wojny”. W pierwszym przypadku działania wojsk obrony terytorialnej winny być ukierunkowane przede wszystkim na wsparcie działania sił UPM i wydzielonych do działania wojsk operacyjnych. Natomiast w drugim przypadku na wsparciu wojsk operacyjnych, w obszarach wyzwolonych, oraz na czasowym przejęciu zadań sił UPM do chwili ich odbudowy i uzyskania zdolności do efektywnego działania.

Do głównych zadań wojsk obrony terytorialnej w czasie wojny należą te, związane z ochroną i obroną terytorium, wsparciem wojsk operacyjnych oraz kontynuowaniem działań w obszarze zajętym przez przeciwnika. Zadania realizowane mogą być w obszarze sił osłony, działań bezpośrednich i tylnym wojsk operacyjnych, a także w obszarze okupowanym przez przeciwnika i w strefie tylnej państwa (por. ryc. 3).

Ryc. 3. Podział obszarów działań w czasie działań wojennych. Schemat ideowy

Źródło: opracowanie własne.

Do zasadniczych zadań wojsk obrony terytorialnej w obszarze osłony należy:

- ochrona i obrona lokalnej ludności, instytucji oraz obiektów przed bezpośrednim oddziaływaniem przeciwnika, zwłaszcza w sytuacji ograniczonej obecności sił UPM i wojsk operacyjnych;
- wspieranie działań opóźniających wojsk operacyjnych;
- czasowe utrzymanie ważnych rejonów i obiektów;
- zabezpieczenie manewru wojsk operacyjnych;
- zakłócenie manewru wojsk przeciwnika;
- zbieranie informacji o przeciwniku, wskazywanie celów i ocena skutków rażenia wojsk własnych;

- wsparcie działań elementów wojsk operacyjnych celowo pozostawionych w ugrupowaniu przeciwnika (np. oddziały rajdowe, wydzielone, obejścia);
- wiązanie części sił przeciwnika;
- wsparcie wojsk operacyjnych w zakresie przygotowania i utrzymania obiektów pozornych wojsk własnych (mylenie przeciwnika).

W obszarze działań bezpośrednich wojsk operacyjnych zadania realizowane przez wojska obrony terytorialnej mogą mieć miejsce w strukturze ich działań głębokich, bezpośrednich i tylnych. Realizowane działania na zapleczu wojsk przeciwnika, w stosunku do wojsk własnych, mają charakter kształtujący. Związane one są ze:

- zbieraniem informacji, naprowadzaniu uderzeń i ocenie ich skutków;
- oddziaływaniem na elementy tylowe i rzutowych sił przeciwnika;
- oddziaływaniem na infrastrukturę komunikacyjną.

Wsparcie działań bezpośrednich wojsk operacyjnych polega na wykorzystaniu zdolności wojsk obrony terytorialnej w zakresie utrzymania określonych obiektów i osłony skrzydeł. Ze względu na „lekkie” wyposażenie tych wojsk, wymienione działania winny być wsparte wysiłkiem rodzajów wojsk komponentu operacyjnego.

Realizacja zadań na tyłach walczących wojsk operacyjnych związana jest z prowadzeniem działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych, osłonie (działania ochronno-obronne) ważnych obiektów, odcinków drogowych czy dostaw logistycznych. W konsekwencji obecność wojsk obrony terytorialnej wpływa pozytywnie na zwiększenie ilości wojsk operacyjnych przeznaczonych do bezpośredniej walki z przeciwnikiem.

Z punktu widzenia możliwości obronnych państwa, wojska obrony terytorialnej, znacznie rozszerzają możliwości i zdolności oddziaływania oraz reakcji „militarnej” w obszarze okupowanym przez przeciwnika, a także w samej strefie tylnej (poza obszarem działania „walczących” wojsk operacyjnych). Rozwiązania zmierzające ku stałej obecności wojsk obrony terytorialnej na całym obszarze kraju stwarzają szanse ciągłego oddziaływania na przeciwnika (w zakresie posiadanych przez nie możliwości).

W obszarze zajęтым przez przeciwnika (okupacja), realizowane zadania polegać będą na utrzymywaniu ciągłości walki, między innymi przez oddziaływanie na przeciwnika i jego siły bezpieczeństwa, a także na sprzyjającą mu administrację cywilną. Ponadto do zakresu zadań należy wsparcie tworzonego ruchu oporu i ochrona lokalnej ludności. Zadania te rozszerzone są o oddziaływanie informacyjne i dezinformacyjne na przeciwnika. Zadania wojsk obrony terytorialnej, w przypadku podjęcia działań zmierzających do odzyskania utraconego terytorium, uzupełnione zostaną (wraz ze zbliżaniem się wojsk operacyjnych) o tożsame, realizowane w obszarze działań głębokich wojsk operacyjnych (oprowadzanie i utrzymanie obiektów, zakłócanie manewru przeciwnika, naprowadzanie uderzeń itp.).

Zadania realizowane w strefie tylowej państwa (poza obszarem operacji), są identyczne z realizowanymi w czasie kryzysu. Niemniej jednak należy liczyć się ze zwiększeniem działań obronno-ochronnych ważnych obiektów i instytucji (także na poziomie lokalnym) oraz wsparciem manewru wojsk własnych (sojuszniczych). Zadania te poszerzone mogą być o element szkoleniowy, w stosunku do wyewakuowanej ludności z terenów zajmowanych przez przeciwnika.

Wojska obrony terytorialnej stanowią integralną część sił zbrojnych. Tym samym spełniają określone funkcje przypisane armii. Funkcje te mogą mieć charakter

zewnątrzny i wewnętrzny, co wynika z ogólnej roli państwa w kreowaniu polityki bezpieczeństwa².

Podstawową funkcją wojsk obrony terytorialnej – w zamyśle ich powstania i wykorzystania – jest uzupełnienie potencjału obronnego, a finalnie zapewnienie bezpieczeństwa państwa przed zagrożeniami pochodzenia zewnętrznego. W tym względzie wojska obrony terytorialnej są częścią systemu zapewniającego ochronę bytu narodowego i nienaruszalność granic. Dzięki swojej obecności zapobiegają powstaniu zagrożeń (odstraszanie), a w wypadku ich powstania są narzędziem ich ograniczania.

Funkcja wewnętrzna rozpatrywana jest przez zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i integracji społeczeństwa. „Przypisanie” żołnierzy wojsk obrony terytorialnej do służby ściśle określonego obszaru kraju, z którego się wywodzą, powoduje lokalną bliskość na linii mieszkańcy – wojsko. Tym samym powstaje więź obywatelska na rzecz kształtowania polityki obrony i postaw patriotycznych. Funkcja ta nabiera istotnego znaczenia, także pod względem udzielania pomocy wewnętrznej, na poziomie lokalnym, związanej ze świadczeniem pomocy w wypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Powyższe funkcje – zewnętrzne i wewnętrzne – pod względem możliwości wykorzystania wojsk obrony terytorialnej, przypisanych im celów i zadań, można rozwijać w kierunku ich użyteczności zarówno dla społeczeństwa, jak i sił zbrojnych. Stąd często możemy mówić o funkcjach: humanitarnej (pomoc), integrującej (system militarny z niemilitarnym), koordynującej, wspomagającej czy też bojowej.

Podsumowanie

Polska stanowi kraj graniczny Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej. Jednocześnie posiada znaczny odcinek granicy lądowej z Rosją (z uwzględnieniem Białorusi), a więc krajem, który w swojej retoryce uważa NATO za największego wroga. Wojna na wschodzie Ukrainy (od 2014 roku) uświadomiła, że kilkudziesięcioletnia stabilność w Europie Wschodniej została zachwiana. Tym samym dotychczasowa polityka bezpieczeństwa i narzędzia ją kształtujące musiały ulec korekcie, a nawet pewnej przebudowie.

Powstanie Wojsk Obrony Terytorialnej w Polsce jest odpowiedzią na pojawiające się zagrożenia. Jednocześnie jest także próbą powiązania społeczeństwa z siłami zbrojnymi poprzez stworzenie formacji wojskowej o lokalnym pochodzeniu i dla lokalnej społeczności. Stąd też proste, bezpośrednie przepisywanie celów, zadań i funkcji całych Sił Zbrojnych dla Wojsk Obrony Terytorialnej jest nieefektywne. W tym wypadku konieczne jest przeprowadzenie analizy potrzeb, ale wynikających z braków i ograniczeń dotychczasowego funkcjonowania Sił Zbrojnych RP.

Terytorialne i stosunkowo równomierne rozmieszczenie oddziałów oraz pododdziałów obrony terytorialnej kreuje powstanie nowego narzędzia reakcji na pojawiające się zagrożenia w rękach państwa. Tym samym znacznie poprawiają się *realne możliwości* wsparcia bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu, a sam wymiar obrony terytorialnej nabiera pełniejszego znaczenia.

² Szerzej: B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*, Warszawa 2010, s. 24–34.

*Cele, zadania, struktura i funkcje
wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku*
Streszczenie

Obecnie Wojska Obrony Terytorialnej w Polsce stanowią odrębny Rodzaj Sił Zbrojnych. Podkreśla to ich ważne miejsce w systemie obronnym RP. Artykuł stanowi krótką próbę podsumowania znaczenia wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku. Przedstawia współczesne zagrożenia jako podstawowy determinant budowy tej formacji. W sposób syntetyczny ujmuje zadania stawiane tym wojskom w różnych stanach funkcjonowania państwa zarówno w funkcji zewnętrznej, jak i wewnętrznej sił zbrojnych. Opisane są cele stawiane wojskom obrony terytorialnej z punktu widzenia aktualnych potrzeb państwa, a także wymagania wobec ich struktur i funkcji w tym zakresie.

Słowa kluczowe: Obrona terytorialna, wojska, walka, cele, zadania, funkcje

*The objectives, tasks, structure and functions
of the Territorial Defense Forces in the 21st century*
Abstract

Currently, the Territorial Defense Forces in Poland constitute a separate type of Armed Forces. This highlights their important place in the defense system of the Republic of Poland. This article is a brief attempt to summarize the role of the territorial defense forces in the 21st century. It presents contemporary threats as the primary determinant of the creation of this formation. In a synthetic way, it reflects on the demands placed on these troops in various states of functioning of the state, both as external and internal forces. The objectives set for the territorial defense forces are described from the point of view of current state needs, as well as the requirements for their structures and functions in this respect.

Key words: territorial defense, military, warfare, goals, tasks, functions

*Цели, задачи, структура и функции
войск территориальной обороны в XXI веке*
Резюме

В настоящее время Войска территориальной обороны в Польше представляют собой отдельный вид вооруженных сил. Это подчеркивает их важное место в оборонной системе Польши. В статье предпринята попытка указать значение войск территориальной обороны в XXI веке. Представлено современные угрозы – главные детерминанты создания этого формирования. Указаны задачи, поставленные этим войскам в различных ситуациях функционирования государства. Описаны цели войск территориальной обороны, с точки зрения текущих потребностей государства, структура и функции этого вида войск.

Ключевые слова: территориальная оборона, армия, борьба, цели, задачи, функции